



Методичне забезпечення з курсу «Дидактичні системи у вищій освіті»

©Стражнікова І.В., 2020

©Завгородня Т.К., 2020

© ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені В.Стефаника», 2020 рік

I. Плани практичних занять

Тема 1. Основи дидактики вищої школи.

1. Загальне поняття про дидактику.
2. Структура педагогічного процесу.
3. Закони та закономірності навчання у вищій школі.
4. Цілі професійної освіти.
5. Дидактичні навчальні комплекси.

Тема 2. Основи формування педагогічної системи ВНЗ: стандарти, характеристики, категорії, прогнозування, моделі.

1. Стандартизація освіти.
2. Методологічне підґрунтя педагогіки вищої школи. Аспекти категорії "освіта".
3. Формуванню моделі фахівця.
4. Педагогічні категорії, що зумовлюють реалізацію дидактичного процесу.

Тема 3. Дидактичні технології у вищій школі

1. Сутність технології навчання.
2. Структура педагогічної технології.
3. Види педагогічних технологій.
4. Технологія дистанційного навчання.
5. Технологія модульного навчання.

Тема 4. Закони, закономірності, методи, засоби та принципи навчання.

1. Закони навчання.
2. Закономірності навчання.
3. Класифікація методів навчання.
4. Активні методи навчання.
5. Засоби навчання у вищій школі.
6. Система принципів навчання.

Тема 5. Види і стилі навчання.

1. Догматичне навчання.
2. Пояснювально-ілюстративне навчання.
3. Проблемне навчання.
4. Програмоване навчання.
5. Репродуктивний стиль навчання.
6. Творчий стиль навчання.
7. Емоційно-ціннісний стиль навчання.

Тема 6. Форми організації навчально-виховного процесу в сучасній вищій школі.

1. Порівняльна характеристика традиційної інноваційної освітніх технологій.
2. Підготовка до проведення лекційних, практичних і позааудиторних занять.

3. Навчально-методична робота як обов'язковий компонент педагогічної майстерності викладача вищого навчального закладу.

Тема 7. Програма підготовки фахівця та навчальні плани.

1. Зміст освіти у вищих навчальних закладах.
2. Проектування змісту навчання у вищих навчальних закладах.
3. Нормативні документи, що визначають зміст освіти.

Тема 8. Зміст навчальної дисципліни та структурування матеріалу.

1. Функції програми навчальної дисципліни.
2. Навчальна література.
3. Зміст стандартизації і гуманізації вищої професійно-педагогічної освіти у навчальних планах та програмах.

II. Завдання для самостійної роботи студентів

1. Розкрийте основні положення теорії Й.Ф.Гербарта.
2. Проаналізуйте недоліки педагогічної системи Й.Ф. Гербарта.
3. Охарактеризуйте педоцентристську систему Дж. Дьюї.
4. Охарактеризуйте сучасні дидактичні концепції.
5. Розкрити сутність, мету і завдання особистісно орієнтованої технології навчання.
6. Проаналізувати основні положення технології дистанційного навчання.
7. Визначити та розкрити особливості технології модульного навчання.
8. Дібрати приклади до кожного виду та стилю навчання.
9. Проаналізувати статтю у періодичній пресі з проблеми.
10. Порівняти відмінності між навчальним підручником та навчальним посібником
11. Охарактеризувати особливості структурування навчального підручника.
12. Опрацювати нормативні документи організації дидактичного процесу у ВНЗ.
13. Скласти тести до тем теоретичного курсу (одна тема – за вибором).
14. Скласти робочу програму дисципліни «спецкурсу».
16. Опрацюйте Закон України «Про вищу освіту», опишіть принципи освіти. Завдання вищих навчальних закладів і проаналізуйте, якою мірою і якими шляхами реалізуються у нашій державі вимоги принципів освіти.

III. Завдання для індивідуальної роботи студентів

III. 1. Підготувати доповідь “Проблеми і перспективи вищої школи”, “Самовиховання педагога як шлях формування педагогічної майстерності”.

III. 2. Практичні завдання

Скласти опорний конспект “Педагогічний професіоналізм діяльності викладача вищої школи”, розробити модель дидактичної системи за Болонською системою, критерії професійної кваліфікації науково-педагогічних працівників ВНЗ, скласти опорну таблицю “Структура професійної майстерності викладача вищої школи”

Складові	Характеристика складових
Професійні знання	
Педагогічна техніка	
Педагогічні здібності	
Педагогічна моральність	
Професійно значущі якості	
Зовнішня культура викладача	

Написати твір-есе “Я у майбутньому” (уявити себе у певних ситуаціях діяльності, розробити можливі варіанти поведінки, передбачити можливий ефект діяльності), підготувати порівняльну таблицю “Спільне і відмінне у дидактичних системах”.

III. 3. Підготувати відповіді на тестові завдання

1. Що з наведених понять є основними формами підвищення рівня освіти і науково-педагогічної кваліфікації викладача педагогіки: а) аспірантура; б) докторантура; в) докторантура; г) асистентська практика; д) доцентська практика; е) пошуканство; є) ад’юнктура. 2. Професійна кваліфікація викладача педагогіки у ВНЗ визначається наявністю таких вчених звань: а) доцент; б) професор; в) доктор наук; г) кандидат наук. 3. Назвіть основні функції викладача: а) _____; б) _____; в) _____; г) _____.

III. 4. Групові завдання

Добрати методики діагностування сформованості елементів педагогічної майстерності на початку професійного навчання (зовнішній вигляд викладача, основи мімічної та пантомімічної виразності, комунікативні якості професійного мовлення викладача, дикція як елемент педагогічної техніки, елементи акторської майстерності в педагогічній діяльності); підготуватись до групового обговорення “Виявити залежність формування культури викладача від рівня педагогізації навчально-виховного процесу вищого навчального закладу”; проаналізувати твір В.О.Сухомлинського “Лист про педагогічну етику”; дібрати приклади педагогічних ситуацій, що ілюструють різні дидактичні стратегії викладача зі студентами; відвідати лекцію та практичне заняття, здійснити їх критичний аналіз (врахувати: актуальність теми, доступність матеріалу, застосування методів активізації аудиторії, встановлення між предметних зв’язків, мова та мовлення, стиль, тон викладача, застосування наочних засобів, раціональне використання часу, ефективні моменти заняття).

IV. Теми для обговорення

1. Концепція педагогічної освіти в Україні.
2. Шляхи формування готовності магістрів до професійно-педагогічної діяльності.
3. Підготовка магістрантів до педагогічної діяльності.
4. Технологія проблемного навчання у вищому навчальному закладі.
5. Сучасні інформаційні технології навчання.
6. Технологія дистанційного навчання.

7. Модульно-рейтингова система навчання у вищому навчальному закладі.
8. Кредитно-рейтингова система навчання у вищому навчальному закладі.
9. Технологія особистісно зорієнтованого навчання у вищому навчальному закладі.
10. Тестування як метод оцінювання знань, умінь, навичок студентів.
11. Наукова організації праці студента.
12. Сучасні технології навчання.
13. Досвід використання ігрових технологій у вищій школі.
14. Сучасні дидактичні концепції освіти.
15. Педагогічні інновації у вищих навчальних закладів.
16. Технологічність форм і методів навчання, конструювання і практичне застосування, проектування навчального процесу у формулюванні педагогічних завдань.
17. Ефективність дидактичного процесу, його залежність від адекватного вибору і фахової реалізації конкретних педагогічних технологій.

V. Контрольні питання та завдання

1. Сформулюйте визначення дидактики.
2. Назвіть функції дидактики.
3. Чим відрізняються поняття «викладання» та «учіння»?
4. Назвіть етапи процесу навчання.
5. Розкрийте сутність навчальної діяльності студентів.
6. Охарактеризуйте зовнішні критерії ефективності процесу навчання.
7. Які завдання дидактики вищої школи.
8. Розкрийте основні положення теорії Й.Ф.Гербарта.
9. Назвіть недоліки педагогічної системи Й.Ф. Гербарта.
10. Охарактеризуйте педоцентристську систему Дж. Дьюї.
11. Охарактеризуйте сучасні дидактичні системи.
12. Сформулюйте визначення терміну «педагогічна технологія».
13. Назвіть етапи становлення та розвитку педагогічних технологій.
14. Назвіть структурні компоненти технології навчання.
15. Розкрийте сутність, мету і завдання особистісно орієнтованої технології навчання.
16. Проаналізуйте основні положення технології дистанційного навчання.
17. Розкрийте особливості технології модульного навчання. У чому полягає сутність терміну «закон навчання».
18. Назвіть основні закони дидактики.
19. Порівняйте закони та закономірності навчання.
20. Назвіть класифікацію закономірностей навчання.
21. Охарактеризуйте групу загальних закономірностей процесу навчання.
22. Назвіть конкретні закономірності процесу навчання.
23. Розкрийте значення терміну «принципи навчання».
24. Що складає систему принципів навчання.

25. Назвіть види навчання. А) Порівняйте догматичне та пояснювально-ілюстративне навчання. Б) Назвіть характерні особливості проблемного навчання. В) Назвіть особливості програмованого навчання.
26. Розкрийте поняття «стиль навчання». А) Зробіть порівняльний аналіз репродуктивного та творчого стилів навчання. Б) Назвіть характерні ознаки емоційно-ціннісного стилю навчання.
27. Назвіть види навчання. А) Порівняйте догматичне та пояснювально-ілюстративне навчання. Б) Назвіть характерні особливості проблемного навчання. В) Назвіть особливості програмованого навчання.
28. Розкрийте поняття «стиль навчання». А) Зробіть порівняльний аналіз репродуктивного та творчого стилів навчання. Б) Назвіть характерні ознаки емоційно-ціннісного стилю навчання.
29. Розкрийте сутність терміну «зміст освіти». А) Назвіть основні компоненти змісту освіти. Б) Яка різниця між навчальним планом і навчальною програмою? В) Назвіть принципи побудови навчальних планів. Г) Які вимоги висувають до складання програми навчальної дисципліни?
30. Порівняйте у чому відмінність між навчальним підручником та навчальним посібником? А) Назвіть позитивні та негативні аспекти використання електронних підручників. Б) Визначте загальну світоглядну проблему для кількох педагогічних курсів.

Програмові вимоги до іспиту

1. Предмет курсу “Дидактичні системи у вищій освіті”, його зміст, мета й завдання.
2. Основні категорії, поняття та визначення курсу.
3. Дидактика як система.
4. Принципи теорії та методики навчання.
5. Принцип науковості.
6. Принцип систематичності та послідовності.
7. Принцип наочності.
8. Принцип спрямованості навчання на вирішення проблеми взаємозв'язку завдань освіти, виховання і розвитку.
9. Принцип активності навчального процесу.
10. Принцип неперервності самоосвіти.
11. Сутність поняття “дидактична система”, сутність системної властивості цього поняття та його компоненти.
12. Розрізнення термінів “дидактична система”, “дидактична концепція”, “дидактична теорія”.
13. Характеристика категорій: “мета навчання”, “викладання”, “учіння”, “освіта”, “зміст навчання”, “навчальний план”, “навчальна програма”, “навчальна дисципліна”, “підручник”, “навчальний посібник”, “метод навчання”, “самоосвіта”, “навчальна ситуація”.
14. Вимоги держави і суспільства до змісту, обсягу та рівня підготовки громадян України визначені державним стандартом вищої освіти.
15. Педагогічна технологія, її основні методологічні вимоги.
16. Складові нових педагогічних технологій: психолого-педагогічна наука, суспільні науки, передовий педагогічний досвід, народна педагогіка, досвід минулого.
17. Технологія навчання.
18. Професійна підготовка викладача вищої школи.
19. Рівні готовності викладача до педагогічної діяльності та їх характеристика.
20. Практичне здійснення навчального процесу по кредитно-модульній системі, переваги та недоліки.
21. Поняття “педагогічна техніка”, його зміст і різновиди.
22. Педагогічний імідж у професійній діяльності викладача (педагогічна та акторська майстерність, функції артистизму, педагогічне сприймання).
23. Формування професійних компетенцій, лідерських якостей.
24. Зміст навчання.
25. Методи навчання.
26. Веб-системи, мультимедійні методи представлення навчальної інформації.
27. Засоби навчання.
28. Дистанційні засоби організації самостійної роботи студентів.
29. Форми навчання.
30. Форми контролю.

31. Комунікативність викладача вищої школи, значення педагогічного спілкування.
32. Поняття педагогічного спілкування, його особливості й види.
33. Структура та стилі педагогічного спілкування.
34. Методи та форми організації навчально-виховного процесу у сучасній вищій школі.
35. Вимоги до проведення занять у ВНЗ: організаційні, виховні, дидактичні, фізіолого-гігієнічні, управлінські, навчально-методичні.
36. Основні підходи до класифікації методів навчання.
37. Позааудиторна робота студентів.
38. Поняття “навчально-методична робота” його характеристика. Вимоги до навчально-методичної роботи викладача вищого навчального закладу.
39. Форми навчально-методичної роботи (робоча програма, навчальна програма, індивідуальний план роботи, методичні вказівки та рекомендації, завдання для самостійної роботи студентів, тести).
40. Вимоги до рецензування науково-дослідних, творчих та кваліфікаційних робіт.
41. Професійно значущі якості педагога в організації ефективної взаємодії зі студентами.
42. Структура навчальної дисципліни.
43. Загальна система розробки дидактичних систем.
44. Представлення видів і форм навчальних занять.
45. Оптимізація навчального плану відповідно до вимог нормативних документів.
46. Цілі й зміст навчального матеріалу за структурним елементом.
47. Оцінювання ефективності пізнавальної діяльності студента.
48. Майстерність викладача у забезпеченні ситуації успіху студента на заняттях.
49. Набуття навичок розподілу навчального часу.
50. Набуття навичок самостійної педагогічної роботи (складання планів-конспектів лекцій, семінарських, практичних та лабораторних занять, організація конференцій, наукових семінарів).

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Агеев В.С. Межгрупповое взаимодействие: социально-психологические проблемы. Москва: ИМУ, 1992. 249 с.
2. Алякринский Б. Общение и его проблемы. Москва: Знание, 1982. 64 с.
3. Бабанский Ю.К. Оптимизация учебно-воспитательного процесса (Методологические основы). Москва: Просвещение, 1982. 192 с.
4. Бабанский Ю.К. Избранные педагогические труды. Москва: Педагогика, 1989. 560 с.
5. Бабанский Ю.К. Оптимизация процесса обучения: Общедидактический аспект. Москва: Педагогика, 1977. 254 с.

6. Бутенко Н.Ю. Комунікативні процеси у навчанні: *Підручник*. Київ: КНЕУ, 2004.
7. Вербицкий А.А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход: *Методическое пособие*. Москва: Высшая школа, 1991. 207 с.
8. Дуткевич Т.В. Психологічні основи використання інтерактивних методів навчання у процесі підготовки спеціалістів з вищою освітою. *Використання інтерактивних та мультимедійних засобів у підготовці педагога: Зб. наук. праць*. Кам'янець-Подільський: Абетка-Нова, 2003. 97с.
9. Емельянов Ю.Н. Активное социально-психологическое обучение. Ленинград: Политиздат, 1985. 167 с.
10. Емельянов Ю.Н., Кузьмин Е.С. Теоретические и методологические основы социально-психологического тренинга. Ленинград: ЛГУ, 1983. 106 с.
11. Ильина Т.А. Педагогика: *Курс лекций*. Москва: Просвещение, 1984. 496 с.
12. Кан-Калик В.А., Ниандров Н.Д. Педагогическое творчество. Москва: Педагогика, 1990. 144 с.
13. Кан-Калик В.А. Основа педагогического общения. Грозный: Чечено-Ингуш. колледж, 1979. 350 с.
14. Карамушка Л.М., Залигіна М.П. Використання інтерактивних технік у процесі підготовки менеджерів та персоналу освітніх організацій до управління: *метод. реком.* Київ; Рівне, 2003. 20 с.
15. Карамушка Л.М. Психологія освітнього менеджменту: *навч. посібник*. Київ: Либідь, 2004. 424 с.
16. Карамушка Л.М. Психологія управління закладом середньої освіти: *монографія*. Київ: Ніка-Центр, 2000. 332 с.
17. Коломінський Н.Л. Психологія педагогічного менеджменту. Київ: МАУП. 2002. 163с.
18. Коломінський Н.Л. Психологія менеджменту в освіті (соціально-психологічний аспект): *монографія*. Київ: МАУП, 2000.
19. Коменский Я.А. Избранные педагогические произведения. Москва: Учебно-педагогическое издательство, 1995. 287 с.
20. Кузьмина Н.В. Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения. Москва: Высшая школа, 1990. 117 с.
21. Кристофер Э., Смит Л. Тренинг лидерства. Спб.: Питер, 2001. 320с.
22. Культура общения / Под ред. Чмут Т.К., Чайка П.Л. Киев: Знание, 1990. 15 с.
23. Куницына В.Н. Межличностное общение. *Учебник для вузов*. СПб.: Питер, 2002. 544 с.
24. Льюис Д. Тренинг эффективного общения. Москва: Изд-во Эксмо, 2002. 224 с.
25. Марасанов Г.И. Социально-психологический тренинг. 3-е изд., испр. и доп. Москва: Совершенство, 1998. 208с.
26. Ментс М. Эффективное использование ролевых игр в тренинге. СПб.: Питер, 2002. 208 с.

27. Навчальний процес у вищій педагогічній школі: *навчальний посібник* / За заг. ред. О.Г. Мороза. Київ: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2001. 337 с.
28. Освітні технології: *навчально-методичний посібник* / за заг. ред. О.М.Пехоти. Київ: А.С.К., 2002. 255 с.
29. Педагогіка / За ред. А.М. Алексюка. Київ: Вища школа, 1985. 295 с.
30. Педагогічний словник / За ред. Ярмаченка М.Д. Київ: Педагогічна думка, 2001. 516 с.
31. Самухов С., Стражнікова І. Самостійна робота студентів як умова формування розумової самостійності майбутніх викладачів. *Інформаційний бюлетень кафедри педагогіки імені Б.Ступарика №24*. Івано-Франківськ: НАІР, 2016. С. 47-50.
32. Семиченко В.А. Психологія педагогічної діяльності : *навч. посібник*. Київ: Вища шк., 2004. – 335 с.
33. Станкин М.И. Психология общения : *курс лекцій*. Москва: Московский психолого-социальный институт; Воронеж: Издательство НПО “МОДЭК”, 2000. 320с.
34. Слєпкань З.І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі. Київ: 2000. 210 с.
35. Стражнікова І. Характеристика операційно-діяльнісного компоненту процесу навчання в дослідженнях Західного регіону України другої половини ХХ – початку ХХІ століття. *Педагогічний альманах: зб.наук.праць*. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2016. Випуск 29. С. 268-273.
36. Стражнікова І., Чопик Ю. Зарубіжна реформаторська педагогіка в оцінках українських науковців другої половини ХХ – початку ХХІ століття: *монографія*. Івано-Франківськ : НАІР, 2017. 264 с.
37. Стражнікова І.В. Інформаційні технології в інформаційно-навчальному середовищі сучасних ЗВО. *Матеріали Всеукраїнської (заочної) науково-практичної конференції «Педагогічні інновації в освітньому просторі сучасного вищого закладу освіти»* (Київ, 22 березня 2019 року). С. 96-98. Електронний ресурс: офіційний сайт Київського кооперативного інституту бізнесу і права.
38. Стражнікова І.В. Організація системи навчання для українських студентів у закладах вищої освіти європейських країн (30-ті роки ХХ століття). *Virtus: Scientific Journal* (Канада, Монреаль), 2019. № 36. С. 126-128. (Cite Factor Academic Scientific Journals, International Innovative Journal Impact Factor (IIJIF), Scientific Indexing Services).
39. Стражнікова І.В. Особливості, переваги й недоліки дистанційного навчання в українських ЗВО. *Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика»*. Харків: «Стиль-Издат», 2018. С. 116-119.
40. Ябчанка Р., Стражнікова І. Позитивні та негативні сторони використання інноваційних технологій у навчальному процесі закладів вищої освіти. *Матеріали Міжнародної наукової інтернет-конференції «Тенденції*

та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації» (Переяслав-Хмельницький, 28 листопада 2018 р.). С. 429-431. Електронний ресурс. URL://confscientific.webnode.com.ua

Допоміжна

1. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України: Історія. Теорія: *підручник для студентів, аспірантів та молодих викладачів вузів*. Міжнародний фонд "Відродження". Київ: Либідь, 1998. 560 с.
2. Бутенко Н.Ю. Педагогічна практика: підготовка та реалізація: *навч. посіб.* / За заг. ред. Н.Ю. Бутенко. Київ: КНЕУ, 2005. 184 с.
3. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: *методичний посібник для студентів магістратури*. Київ: Центр навчальної літератури, 2003. 316 с.
4. Вергасов В.М. Активизация мыслительной деятельности студента в высшей школе. Киев: Высшая школа, 1979. 216 с.
5. Психологія діяльності та навчальний менеджмент: *навч.-метод. посіб. для самот. вивч. дисципліни* / В.А. Козаков, М.В.Артюшина, О.М.Котикова та ін. / За заг. ред. В.А. Козакова. Київ: КНЕУ, 2003. 829 с.
6. Семиченко В.А. Психологія педагогічної діяльності: *навч. посіб.* Київ: Вища школа, 2004. 335 с.
7. Педагогічна майстерність. *Підручник* / І.А. Зязюн, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос та ін. / за ред. І.А. Зязюна. Київ: Вища шк., 1997. 349 с.

Інформаційні ресурси

1. Нормативна база (Закони, Положення, Укази президента України, Листи МОНУ).
2. www.education.gov.ua – веб-сторінка Міністерства освіти і науки України.
3. www.nduv.gov.ua – веб-сторінка бібліотеки ім.Вернадського.
4. [www. – udru.org.ua](http://www.udru.org.ua) – веб-сторінка Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.
5. www.ekniga.com.ua – Інформаційно-пошукова система-каталог з електронної літератури: книжки, довідники, словники, енциклопедії, підручники і т.д.
6. www.7ua.net – Електронна бібліотека: енциклопедії, словники, підручники, будь-яка література.
7. www.lib.com.ua – Сайт електронної бібліотеки.